

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МАРКЕТИНГУ ТА ТУРИЗМУ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ**

**СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ТА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ**

МАТЕРІАЛИ

**XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених
26 вересня 2024 р.**

Рекомендовано до друку
вченою радою ННІ
Маріупольського державного
університету
(протокол № 3 від 25.10.2024 р.)

Київ 2024

УДК 338.48:658(043)

ББК 65.43

Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом:
Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і
молодих вчених 26 вересня 2024 р. – Укл.: Балабаниць А.В., Горбашеська М.А., Горюнова
К.А., Рібейро Рамос О.О., та інш.; за заг. редакцією д.е.н., професора Балабаниць А.В., Київ:
МДУ, 2024. – 142 с.

Сфера туризму та готельно-ресторанного бізнесу є однією з найбільш динамічних галузей сучасної економіки, що зазнає постійних змін через технологічний прогрес, глобалізацію та зміну поведінкових моделей споживачів. Матеріали конференції, що висвітлюють нові підходи до управління, використання інноваційних технологій, впровадження стійких практик, є актуальними як для наукової спільноти, так і для практиків галузі.

На конференції розглянуто актуальні питання державного регулювання та інтеграції України до світового простору в галузі туризму. Розкрито актуальні проблеми менеджменту та маркетингу, планування та прогнозування діяльності підприємств туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. Проаналізовано науковий базис новітніх технологій в галузі туризму.

У збірнику тез висвітлюються погляди науковців, аспірантів, слухачів магістратури, представників підприємницьких структур на актуальні проблеми розвитку туристичної та готельно-ресторанної сфери України і світу.

© Автори текстів, 2024 р.

© МДУ, 2024 р.

ШЕВЧЕНКО Л.Я.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та фінансів

Маріупольського державного університету, м. Київ
ШЕНДРИГОРЕНКО М.Т.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та фінансів

Маріупольського державного університету, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Війна в Україні вплинула не лише на український туризм, а й на ситуацію в Європі в цілому. Повномасштабне вторгнення росії посилило і без того високі ціни на нафту та логістику, а також збільшило невизначеність європейців.

За даними Всесвітньої туристичної організації, кількість авіарейсів через війну в Україні впала найбільше у таких країнах:

Молдова (-69%);

Словенія (-42%);

Латвія (-38%);

Фінляндія (-36%);

Чехія (-35%).

Потенційні втрати світової туристичної економіки від війни оцінили у 14 млрд доларів. Водночас в Україні надходження від галузі до держбюджету скоротилися на понад 30%.

У середньому галузь скоротилася на третину у порівнянні до початку 2022-го року: на 29% менше було сплачено податків за перші 3 місяці 23-го року, а також на 34% зменшилась кількість компаній у туристичній галузі.

Туризм в Україні все ж адаптувався до умов війни і поступово перелаштувався на інші формати. Тепер, замість іноземних туристів з ЄС чи Близького Сходу, у готелях розміщуються закордонні дипломати, громадські активісти, журналісти всіх світових видань та різноманітні волонтери.

Поновився частково і внутрішній туризм. Тут найпопулярнішими серед українців стали більш безпечні західні регіони України. Найбільше на відпочинок у 2023-2024 роках їдуть у Чернівецьку, Львівську та Закарпатську області. Водночас відчутне падіння доходів є на півдні країни — на Одещині, Миколаївщині, Херсонщині.

Туризм — тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних або професійно-ділових цілях без зайняття оплачуваною діяльністю.

Турист (мандрівник) — особа, яка здійснює подорож по Україні або в іншу країну з різною, не забороненою законами країни перебування, метою на термін від 24 годин до шести місяців без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та з зобов'язанням залишити країну або місце перебування у зазначений строк.

Туристичні послуги — послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів.

Туристичний продукт — комплекс туристичних послуг, необхідних для задоволення потреб туриста під час його подорожі.

Суб'єкти туристичної діяльності — підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, фізичні особи, що зареєстровані у встановленому чинним законодавством України порядку і мають ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням туристичних послуг. До них належать як власне туристичні агентства, бюро подорожей, туристичні оператори, туристичні комплекси, так і готелі, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства громадського харчування, транспорту, заклади культури, спорту та ін., які забезпечують приймання, обслуговування і перевезення туристів.

Організаційні форми суб'єктів туристичної діяльності:

— фірма-туроператор (турорганізатор);

— фірма-турагент.

Фірма-туроператор є виробником туристичного продукту. Вона формує тури — туристичні подорожі, поїздки за визначеними маршрутами у конкретні терміни, забезпечені комплексом туристичних послуг, а також забезпечує їх реалізацію.

Бухгалтерський облік туристичної діяльності має свої особливості, а саме:

1. Є два погляди щодо дати визнання доходу туристичної фірми в бухгалтерському обліку. Згідно з першим, дохід виникає на дату надходження коштів на поточний рахунок або до каси туристичної фірми в оплату турпродукту. Більш правильним є другий підхід, згідно з яким дохід визнається тільки за датою закінчення туру. В податковому обліку дохід визнається за першою подією.

2. Облік витрат ведеться згідно з П(С)БО 16, невеликі туристичні фірми можуть вести облік тільки на рахунку 23 (не використовуючи рахунків 92, 93) або лише на рахунках класу 8. Санаторно-курортні заклади використовують рахунки 92 і 93.

3. Серед витрат туристичної діяльності незначне місце посідають матеріальні витрати та витрати на амортизацію, особливо це стосується діяльності фірм-турагентів.

4. Для іноземного та зарубіжного туризму характерними є операції з валютою.

5. Неоднозначним є питання щодо рахунків для обліку туристичних ваучерів — пропонуються рахунки 209, 28, 351. Найбільше відповідає Інструкції № 291 облік путівок на субрахунку 209. Нерідко турфірми взагалі не придбавають бланки путівок, а самостійно роздруковують документи, які підтверджують право туриста на участь у турі.

Специфічні рахунки, які використовуються для обліку туристичної діяльності:

08 "Бланки суворого обліку" — для узагальнення інформації про неоплачені ваучери (путівки);

331 "Грошові документи в національній валюті" — для обліку оплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку та ін.;

333 "Грошові кошти в дорозі в національній валюті" — для обліку грошових коштів в національній валюті, перерахованих для купівлі іноземної валюти;

71 "Інший операційний дохід" — для обліку доходу турагента — комісійної винагороди;

94 "Інші витрати операційної діяльності" — для обліку коштів, які турагент перераховує туроператору;

903 "Собівартість реалізованих робіт і послуг" — для узагальнення інформації про витрати, які включаються до собівартості реалізованих туристичних послуг;

703 "Дохід від реалізації робіт і послуг" — для узагальнення інформації про доходи від реалізації туристичних послуг.

Фірма-туроператор може самостійно продавати путівки туристам, однак найчастіше виступає як оптовий продавець, який реалізує свій продукт посередникам — турагентам. Турагенти - це особи, які здійснюють посередницьку діяльність щодо реалізації:

- туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності

- характерних і супутніх послуг.

Тобто ст. 5 Закону України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР визначає турагента не інакше як посередника на ринку туристичних послуг. Зазвичай такі особи займаються комерційним посередництвом як агенти, діючи в інтересах та від імені туроператорів на підставі укладених агентських договорів (ст. 295 Господарського кодексу України, далі — ГКУ). Згідно з агентським договором, комерційний агент одержує агентську винагороду за посередницькі операції, здійснені ним в інтересах суб'єкта, якого він представляє, у розмірі, передбаченому договором. Агентська винагорода виплачується комерційному агенту після оплати третьою особою за угодою, укладеною з його посередництвом, якщо інше не передбачено договором сторін.

Відповідно, бухгалтерський облік таких турагентів-посередників, які реалізують туристичний продукт туроператорів, цілком і повністю підпорядковується «посередницьким» принципам.

Головне правило полягає в тому, що дохід турагента-посередника — це плата за його послуги, тобто агентська винагорода. А от транзитні оплати від туристів за турпродукти (тури) не впливають на фінансовий результат турагента.

Кошти, що надходять від туристів на оплату турів, не належать турагенту-посереднику, вони є власністю туроператора та перераховуються йому турагентом згідно з умовами відповідного агентського договору. Саме тому такі транзитні суми в підсумку не впливатимуть на фінрезультат турагента (п.п. 5, 6.2 П(С)БО 15 «Дохід», п.п. 5, 9.1 П(С)БО 16 «Витрати»).

Дохід турагента-посередника у сумі його агентської винагороди нараховується в бухгалтерському обліку записом Дт 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» Кт 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Винагороду за свої послуги турагент визнає доходом у періоді їх надання туроператору, тобто за фактом виконання взятих на себе зобов'язань за агентським договором. Одночасно він списує до витрат собівартість таких послуг (п.п. 5,10 П(С)БО 15, п. 7 П(С)БО 16).

Транзитні суми обліковують у такий спосіб. Турагент відображає надходження передоплати від туриста за тур кореспонденцією рахунків Дт 301 «Готівка в національній валюті» (311 «Поточні рахунки в національній валюті») Кт 681 «Розрахунки за авансами одержаними». А наступне перерахування таких коштів туроператорові — Дт 377 Кт 311. Тобто ані до доходів, ані до витрат турагента такі транзитні платежі не потрапляють. Утім методологічно турагент все ж повинен включити вартість турпродукту до доходу (Дт 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» Кт 703), одночасно вираховувати її з доходу (Дт 704 «Вирахування з доходу» Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»).

Трапляється, що турагент надає туристам знижки за рахунок своєї винагороди і, відповідно, утримує з оплати за тур її залишок.

Надаючи туристу знижку за рахунок своєї винагороди, турагент, визнаватиме в доходах (Кт 703) суму агентської винагороди вже за вирахуванням такої знижки. Це саме стосується й визнання доходу від реалізації турпродукту (Кт 703) та вирахування з такого доходу (Дт 704). Тобто турагент окремо не відобразатиме в обліку суму знижки, наданої туристові у момент продажу.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/Zak_basa/Z996/
2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99>